

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ СЕЛЕНУ У КОМБІКОРМАХ ДЛЯ СВИНЕЙ НА ВІДГОДІВЛІ

Встановлено, що додавання у склад комбікорму неорганічної та органічної сполук селену сприяє підвищенню середньодобових приростів на 5,8–12,2 % та зменшенню накопичення у м'ясі свиней кадмію на 10,8–35,1 %, свинцю на 2,3–16,3 % і ртуті на 4,3–19,2 %. За введення органічної сполуки селену у дозі 0,3 мг/кг сухої речовини збільшується кількість реалізованої свинини на 6,9 %, собівартість вирощування молодняка при цьому знижується на 4,6 %.

Ключові слова: свині, селен, продуктивність, м'ясо, важкі метали.

Постановка проблеми. Використання селену в тваринництві, у тому числі й у свинарстві, останнім часом все більше привертає увагу дослідників. Це зумовлено поглибленим вивченням біологічної ролі цього мікроелемента. Однією з основних функцій селену є здатність його разом з вітамінами А, Е, С та β-каротином блокувати важкі метали такі як ртуть, свинець і кадмій, які надходять в організм тварин з кормами, і можуть накопичуватись у тваринницькій продукції у зв'язку з підвищенням техногенного навантаження на навколишнє середовище [1, 2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми. Питанням взаємодії селену з іншими мікроелементами в організмі тварин займалися вітчизняні і зарубіжні дослідники. Зокрема, російськими вченими [3] встановлено зниження вмісту свинцю і кобальту в м'язовій тканині за введення селеновмісної сполуки до раціонів молодняка свиней. А. Тішенковим та ін. [4] виявлено, що при

сумісному введенні селену з свинцем і кадмієм підвищується вміст важких металів в органах і тканинах курчат, при цьому концентрація селену в них знижується. Г.В. Івахнік [5] досліджено, збільшення вмісту марганцю і цинку у кістках, печінці і великому грудному м'язі курей при заміні неорганічного джерела селену на органічну.

Однак, вивчення ефективності різних сполук селену у годівлі молодняку свиней і його взаємодія з компонентами комбікормів досліджені недостатньо. Тому дослідження впливу різних концентрацій та сполук селену під час відгодівлі свиней на трансформацію поживних речовин та металів-токсикантів у продукцію є актуальними.

Мета досліджень полягала у вивченні ефективності згодовування молодняку свиней на відгодівлі різних доз і джерел селену.

Матеріали і методика досліджень. В умовах свиноферми ТОВ „Пилипчанське” Білоцерківського району Київської області був проведений науково-господарський дослід на поросятах породи велика біла, вік яких на початок зрівняльного періоду складав 2,5 місяця. За методом груп, за принципом пар-аналогів було сформовано 5 груп по 10 голів у кожній. Піддослідних тварин усіх груп у зрівняльний період годували повнораціонними комбікормами. Упродовж основного періоду тваринам контрольної групи згодовували комбікорм з фактичним вмістом селену, а до раціону свиней 2-ї дослідної групи включали додатково селеніт натрію у дозі селену 0,2 мг/кг сухої речовини. Тваринам 3, 4 і 5-ї груп до комбікормів вводили органічну форму селену у дозі 0,2; 0,3 і 0,4 мг/кг сухої речовини.

У дослідженнях вивчали динаміку живої маси тварин, витрати кормів упродовж усього дослідження. Наприкінці науково-господарського експерименту провели контрольний забій свиней по три голови з кожної групи.

Результати, отримані у ході науково-господарського дослідження, піддавали виробничій перевірці. В умовах господарства ТОВ «Пилипчанське» в період з січня по червень 2009 року проведено виробничу перевірку на двох групах молодняку свиней (по 100 голів у кожній). Тваринам контрольної групи

згодовували повнораціонний кормбікорм з природним вмістом селену, а до комбікорму тварин дослідної групи додатково вводили органічну сполуку селену у дозі 0,3 мг/кг сухої речовини.

Під час виробничої перевірки враховували збереженість, продуктивність тварин, витрати кормів, та економічну ефективність перевірюваної дози органічної сполуки селену.

Результати досліджень та їх обговорення. Аналіз даних дає підстави стверджувати, що за середньодобовими приростами живої маси свині дослідних груп переважали контрольних аналогів упродовж основного періоду досліду (табл.1).

Таблиця 1

Динаміка середньодобових приростів живої маси свиней, г

Вік, діб	Група				
	контроль	дослідна			
	1	2	3	4	5
75–90 (зрівняльний період)	410±15,8	427±35,9	386±36,6	392±25,7	406±30,1
91–120	536±13,5	563±19,9	568±21,1	589±21,3*	585±18,1*
121–150	562±32,8	594±29,8	599±23,3	629±27,0	623±31,1
151–180	648±12,0	686±14,3	693±13,3*	725±25,9*	724±29,7*
181–210	607±15,1	644±11,5	652±15,5*	688±26,4*	682±27,0 *
211–240	561±21,1	596±23,2	605±22,0	637±23,1*	624±23,5*
За основний період	583±15,3	617±16,6	624±17,0	654±19,0**	648±18,6*

Примітка. *– $P < 0,05$; **– $P < 0,01$ порівняно з контролем

За весь основний період досліду середньодобові прирости у свиней 4 і 5-ї дослідних груп були вищими, відповідно, на 12,2 ($P < 0,01$) і 11,1 % ($P < 0,05$) порівняно з контрольними аналогами. Перевага свиней 2 і 3-ї дослідних груп над контролем за цим показником становила 5,8 і 7,0 % відповідно.

Поряд з живою масою вагомим показником ефективності збалансованої годівлі тварин є витрати кормів на 1 кг приросту. Так, свині контрольної групи витратили 4,06 кг корму на 1 кг приросту живої маси, а 4 і 5-ї дослідних груп – 3,71 і 3,74 кг, що на 8,6 і 7,8 % менше. Витрати корму на 1 кг приросту у тварин 2 і 3-ї дослідних груп становили 3,87 і 3,85 кг, відповідно, що на 4,7 і 5,1 % менше, ніж у аналогів контрольної групи.

Використання селену у годівлі свиней суттєво не вплинуло на якість м'яса. Так, за ніжністю, мармуровістю, інтенсивністю забарвлення, вологоутримувальною здатністю, вмістом сухої речовини і сирової золи в м'ясі свині дослідних і контрольної груп істотно не відрізнялось між собою. Проте, збагачення комбікорму селеном призвело до якісної зміни сирової золи. Зокрема, застосування у годівлі селеновмісних сполук сприяло підвищенню вмісту селену у м'язовій тканині свиней дослідних груп на 6,2–48,0 %.

За введення селену у комбікорми менше накопичувалося кадмію у м'ясі свиней 2-ї дослідної групи на 10,8 %; 3-ї – на 16,2 %; 4-ї – на 29,7 % ($P < 0,05$); 5-ї – на 35,1 % ($P < 0,05$) порівняно з контрольними аналогами. Виявлено тенденцію зменшення вмісту свинцю у м'ясі тварин дослідних груп на 2,3–16,3 % порівняно з аналогами контрольної групи.

Нагромадження ртуті у м'ясі свиней 2-ї дослідної групи було меншим на 4,3 % порівняно з контролем. Вміст цього елемента у м'язовій тканині свиней 3, 4 та 5-ї дослідних груп (за згодовування органічної сполуки селену) був нижчим, відповідно, на 8,2; 18,8 ($P < 0,05$) та 19,2 % ($P < 0,05$) порівняно з контролем.

Отже, отримані результати науково-господарського експерименту свідчать про доцільність використання неорганічної і органічної сполук селену у годівлі молодняка свиней з метою підвищення інтенсивності росту та зниження вмісту важких металів у їх продукції. Тому, враховуючи те, що в досліді вивчали ефективність згодовування та біологічну доступність селену залежно від дози і джерела його в раціонах на порівняно малочисельних

групах свиней – по 10 голів у кожній, провели виробничу апробацію отриманих результатів.

За даними виробничої перевірки збагачення комбікорму молодняку свиней органічною сполукою селену сприяло збільшенню кількості реалізованої свинини у розрахунку на 1 голову на 8,1 кг, або 6,9 %, собівартість вирощування молодняку при цьому знизилася на 60,98 грн., або 4,6 % порівняно з контролем (табл. 2).

Таблиця 2

**Економічна ефективність застосування органічної форми селену у
годівлі молодняку свиней у розрахунку на 1 голову**

Показник	Група	
	контрольна	дослідна
Витрати комбікорму, кг	358	367
Витрати сел-плексу, г	–	82,7
Вартість використаного сел-плексу, грн.	–	6,62
Вартість 1 ц комбікорму, грн.	212,15	213,81
Вартість використаного комбікорму, грн.	759,50	784,68
Зарплата, грн.	265,61	301,41
Інші витрати, грн	302,93	302,93
Валовий приріст за період перевірки, кг	86,8	95,6
Собівартість 1 кг живої маси, грн.	11,16	10,92
Реалізація тварин, кг	119,0	127,2
Собівартість живої маси, грн.	1328,04	1389,02
Реалізаційна вартість 1 кг живої маси, грн	15,50	15,50
Виручка від реалізації, грн	1844,50	1971,60
Прибуток, грн.	516,46	582,58
Економічний ефект на 1 голову, грн.	–	66,12
Рентабельність, %	38,9	41,9

Зменшення собівартості приросту свиней дослідної групи сприяло зростанню прибутку від реалізації молодняку на 66,12 грн. порівняно з аналогічним показником у тварин контрольної групи, рівень рентабельності при цьому зріс на 3,0 %.

Висновки та перспективи досліджень. Збагачення комбікормів неорганічною і органічною сполуками селену сприяє підвищенню інтенсивності росту у молодняку свиней на відгодівлі, зниженню витрат корму та зменшенню вмісту важких металів у їх продукції. При цьому найвищу продуктивність і найменше накопичення кадмію, свинцю і ртуті у м'ясі відмічено у тих тварин, які у якості додаткового джерела селену отримували органічну сполуку селену у дозі 0,3–0,4 мг/кг сухої речовини. За використання в комбікормах органічної сполуки селену в дозі 0,3 мг/кг сухої речовини зменшується собівартість 1 ц приросту на 4,6 %, а рентабельність виробництва свинини зростає на 3,0 %.

Список використаних джерел

1. Використання селену в рослинництві і тваринництві / І. І. Ібатуллин, В.А. Вешіцкий, В.В. Отченашко – К.: НАУ, 2003 – 193 с.
2. Селен в питании: растения, животные, человек. / Под. ред. Н. А. Голубкиной, Т. Т. Папазяна. – Москва, 2006. – 254 с.
3. Лыкасова И. Эффективность применения препарата нутрил селен молодняку свиней на откорме / И. Лыкасова, С. Меренкова // Свиноводство. – 2006. – № 1. – С. 14–16.
4. Тищенко А. Взаимосвязь селена и солей тяжелых металлов / А. Тищенко, Э. Гринеева // Комбикорма. – 2007. – № 7. – С. 59–60.
5. Ивахник Г. Витамин Е и селен в комбикормах для яичных кур / Г. Ивахник // Птицеводство. – 2006. – № 3. – С. 23–24.

Аннотация

Эффективность использования селена у комбикормах для свиней на откорме

Установлено, что добавление в состав комбикорма неорганического и органического соединений селена способствует повышению среднесуточных приростов на 5,8–12,2 %, уменьшению накопления у мясе свиней кадмия на 10,8–35,1 %, свинца на 2,3–16,3 % и ртути на 4,3–19,2 %. При введении

органической формы селена в дозе 0,3 мг/кг сухого вещества увеличивается количество реализованной свинины на 6,9 %, себестоимость выращивания молодняка при этом снижается на 4,6 %.

Ключевые слова: свиньи, селен, производительность, мясо, тяжелые металлы.

Annotation

Efficiency of selenium in fodder for young pigs on fattening

Found that adding sodium selenite feed composition and organic selenium compounds improves average daily increment of 5,8-12,2 % and reduce the accumulation of cadmium in 10,8-35,1 %, 2,3-16,3 % to lead and mercury 4 ,3-19, 2% in meat of young pigs. With the introduction of organic forms of selenium at a dose of 0.3 mg/kg dry matter increases the number of sold pork at 6.9%, the cost of raising calves while declining by 4.6 %.

Keywords: pigs, selenium, productivity, meat, heavy metals.